

Są to słowa ekonomisty, któryby chętnie rozwiązał całą kwestyą socyalną za pomocą oszczędności robotników. Otóż tę biedę widział dokoła siebie Owen, odczuł cierpienia robotników i postanowił temu zaradzić. Rozumował on w ten sposób: Celem społeczeństwa jest dążenie do uszczęśliwienia wszystkich jego członków za pomocą bogactwa i moralności. Gdyby na ludzi nie działały „złe wpływy“ byliby oni moralnymi i szczęśliwymi. Otóż rzeczą rządu jest usunąć te „złe wpływy“ i za pomocą całego szeregu środków wychować sobie społeczeństwo moralne. W środkach tych widzimy całą szlachetną duszę Owena. Należy wychowanie młodzieży przejąć duchem miłości bliźniego, należy za pomocą dobroczynności usuwać nędzę, i znieść w następstwie własność prywatną. Aby zaś otrzymać nowych moralnych ludzi trzeba utworzyć sztuczne rodziny po 1500 do 2000 osób i tam rozpocząć na wielką skalę chów rodzaju ludzkiego.

Oczywiście rząd W. Brytanii nie spieszył się z wykonaniem reform Owena i dla tego rzucił on się sam do pracy. Założył robotnicze stowarzyszenie wytwórcze, t. j. fabrykę, w której robotnicy mieli udział bezpośredni w zyskach przedsiębiorstwa. Szczęście dopisało z początku fabryce, Owen stał się uwielbionym i czczonym w sferach robotniczych i starał się tego uwielbienia nie zawieść. Robotnicy jego mieszkali w higienicznych mieszkaniach, odżywiali się lepiej i żyli szczęśliwiej niż reszta ich braci. Ale Owen spodziewając się po swą fabrykę początku odrodzenia społecznego, nie uwzględniał niezłomnych praw wolnej konkurencyi. To też widzimy w krótkce obniżenie szczęśliwości Owenowskich wspólników. W nieubłaganej walce ekonomicznej ucierpiały znacznie instytucye szlachetnego filantropa, niektóre przezeń założone stowarzyszenia upadły, inne przemieniły się w zwykłą spółkę właścicieli, nie mających bynajmniej na oku, wyzwolenia stanu robotniczego. Owen przeniósł swą działalność w korzystniejsze warunki. W r. 1824 wyładował w wolnej Ameryce, i postanowił tu założyć komunistyczne stowarzyszenia które miały być wzorem przyszłego społeczeństwa, Miał to być eksperyment społeczy. Od roku 1824 do 1844 widzimy niezmordowaną działalność Owena w Ameryce. Zdołał założyć 11 gmin